

JOURNAL OF SOCIAL RESEARCH IN UZBEKISTAN

journal homepage:

<https://topjournals.uz/index.php/jsru>**PROBLEMS IN TRANSLATION OF MEDICAL TERMS IN UZBEK AND ENGLISH LANGUAGES****Rashidjon Khaliqnazarov***Chief designer of the educational process organization and quality control department**Fiscal institution**Tashkent, Uzbekistan***ABOUT ARTICLE****Key words:** Society, computer technology, education, student.**Received:** 06.05.23**Accepted:** 08.05.23**Published:** 10.05.23

Abstract: The article talks about the development and intensive improvement of modern information and computer technologies and communications that play an important role in the life of society and are constantly included in the education system, which significantly brings the quality of educational processes to a new stage and the wide opportunities created to move it to a new stage. level. The article describes the wide opportunities that open up for teachers, students and pupils as a result of the rapid introduction of various information and multimedia technologies into the education system, which lays the foundation for the implementation of individual and collective teaching methods and knowledge transfer.

ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА АХБОРОТ ВА МУЛЬТИМЕДИА ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ЖОРИЙ ҚИЛИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР**Рашидjon Холиқназаров***Ўқув жараёнини ташкил этиши ва таълим сифатини назорат қилиш бўлими бош услубчиси**Фискал институт**Тошкент, Ўзбекистон***МАҚОЛА ҲАҚИДА****Калит сўзлар:** Жамият, компютер технологиялари, таълим, талаба.

Аннотация: Мақолада жамият ҳаётида муҳим рол ўйнаётган ва таълим тизимига муттасил кириб келаётган замонавий ахборот ва компютер технологиялари ҳамда алоқа воситаларининг раванқ топиши ва интенсив ривожланиши, таълим жараёнлари сифатини сезиларли даражада янги босқичга олиб чиқаётгани, унинг янги босқичга кўтарилиши

учун яратилаётган кенг имкониятлар хусусида сўз юритилади. Мақолада таълим тизимига турли ахборот ва мултимедиа технологияларининг жадал кириб келиши натижасида педагоглар, талаба ва ўқувчилар учун яратилаётган кенг имкониятлар, уларнинг яқка ва жамоавий тартибда таълим олиш ва билим бериш усуллари амалда жорий этишга замин яратаётгани баён қилинган.

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА МЕДИЦИНСКИХ ТЕРМИНОВ НА УЗБЕКСКИЙ И АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫКИ

Рашидjon Халикназаров

Главный конструктор отдела организации учебного процесса и контроля качества

Фискальное учреждение

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова:	Общество, компьютерные технологии, образование, студент.	Аннотация: В статье рассматривается о развитии и интенсивном совершенствовании современных информационно-компьютерных технологий и средств связи, которые играют важную роль в жизни общества и постоянно входят в систему образования, что значительно выводит качество образовательных процессов на новый этап и широкие возможности, созданные для его продвижения на новый уровень. В статье описываются широкие возможности, открывающиеся перед педагогами, студентами и воспитанниками в результате стремительного внедрения в систему образования различных информационно-мультимедийных технологий, что закладывает основу для реализации индивидуальных и коллективных методов обучения и передачи знаний.
------------------------	--	---

КИРИШ

Бугунги жадал суръатларда янги замонавий ахборот телекоммуникация технологиялари ва алоқа воситаларининг равақ топиши ва интенсив ривожланиши, таълим жараёнлари сифатини сезиларли даражада янги босқичларга кўтарилишига кенг имкониятлар яратмоқда. Таълимда турли ахборот технологияларининг мавжудлиги педагог, талаба ва фойдаланувчилар учун компьютердан шахсий истеъмолчи сифатида фойдаланиш имкониятини яратиб бермоқда. Бу ўз навбатида фойдаланувчининг географик жиҳатдан дунёнинг қайси ҳудудида бўлишидан қатъий назар яқка ва жамоавий тартибда таълим олиш ва билим бериш усулини амалда жорий этишга замин яратди.

АСОСИЙ ҚИСМ

Жамиятнинг барча соҳаларига ахборот коммуникация технологияларининг жадал суръатларда кириб келиши инсонларнинг ахборотларга бўлган муносабатларини тубдан ўзгартирди. Бу эса ўз навбатида ахборот ресурсларидан фойдаланиш борасида бир қатор ислохотларни амалга оширишни тақозо этди. Хусусан, бугун таълим соҳасини модернизациялашда ахборот технологияларининг беқиёс имкониятлари муносиб ўрин эгаллай бошлади. Тажрибалар шуни кўрсатадики, ахборот технологияларидан ўринли фойдаланиш мақсадга мувофиқ, акс ҳолда у самара эмас балки, зарар етказиши ҳам мумкин. Шу боисдан таълим тизимини модернизациялаш жараёнида юзага келган айрим муаммоларни ахборот технологиялари ёрдамида ҳал этиш омиллари мавжудлиги ҳеч кимга сир эмас.

Ахборот технологиялари, хусусан компьютер техникаси ва мавжуд дастурий воситалардан фойдаланиш таълим соҳасини ривожланишига муносиб ҳисса қўшди ва ўқув жараёнлари билан боғлиқ турли масалаларни тезкор ва сифатли бажарилишини таъминламоқда. Бунга яққол мисол сифатида таълим тизимида олиб борилаётган ислохотлар қаторида ўқув юртларига қабул жараёни, оралиқ ва якуний назоратларни тест усулида ўтказилишини мисол қилиб келтириш мумкин. Шубҳасиз, бу жараён ўзининг ижобий самарасини берди, десак муболаға бўлмайди.

Аммо кейинги йиллардаги кузатув ва статистик таҳлиллар шундан далолат берадики, барча соҳа йўналишлари бўйича мутахассислар тайёрловчи олий ва ўрта махсус ўқув юртлари учун тест усулида қабул синовларининг жорий этилиши, оралиқ ва якуний назорат турларининг компьютер технологиялари орқали амалга оширилиши билан бирга, айрим таълим йўналишларида сўровнинг бошқа усул (оғзаки сўров, коллоквиум, картина ва иллюстрациялар намойиши, тарқатма материаллар каби)лари орқали синов жараёнларини ташкил этишни тақозо этмоқда. Булар гуманитар фанлар, ҳуқуқшунослик, тиббиёт, қишлоқ хўжалиги, санъат, журналистика, жисмоний тайёргарлик соҳа йўналишларида яққол кўзга ташланмоқда.

Айрим олий ўқув юртларида талабалардан ўқув машғулотларида оғзаки ва ёзма усулларда синов ва назорат турларини ўтказилсада, ахборот технологияларини пухта эгалламаган ёшлар савиясининг АКТга оид билимлари ва амалий қўникмаларини пасайиб кетишига олиб келмоқда. Бунда ўқув жараёнида профессор-ўқитувчилар ҳамда ишлаб чиқаришга йўналтирилган битирувчи ёш мутахассислар ахборот ва рақамли технологиялардан самарали фойдаланиш борасида айрим муаммоларга дуч келмоқдалар.

Ахборот технологияларининг такомиллашиб бориши ва жамиятнинг барча соҳаларига татбиқ этилиши, таълим соҳасига ҳам юксак вазифаларни юклади. Кўп босқичли таълим жараёнида талабалар таркибидан иқтидорлиларини танлаш ва уларнинг келажаги, яъни

жамият ривожига ҳисса қўша олиш қобилиятларини шакллантиришга алоҳида эътиборни қаратиш лозимлигини ҳаётни ўзи тақозо этмоқда. Шу боисдан бугунги кунда айниқса олий ўқув юртларини АКТ ва мультимедиа таълим технологияларидан хабардор, етук, тажрибали кадрлар билан таъминлашга алоҳида эътибор қаратиш зарур [2].

Чунки, компьютер ва ахборот тизими натижасида талаба ва ўқувчиларнинг билим олишлари учун кенг доирада, имкониятлар юзага келиб, улар абстракт билим олишдан амалий билим олиш даражасига чиқмоқдалар. Бу эса уларнинг ақлий тафаккури ва мушоҳадасини кенгайтириб, уларда амалий кўникмалар олиш қобилиятини кенгайтirmoқда. Шу билан бирга ахборот технологияларининг имкониятларидан келиб чиққан ҳолда ўқув юртлари ўқув юкламаларида мустақил таълимга кўп миқдордаги соатлар ажратилмоқда. Бу ҳам бежизга эмас. Чунки, талабанинг олган билими, олиб борган илмий тадқиқоти, яратувчанлик ишлари натижаларини амалда қўллаш имкониятлари юзага келади.

Жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши бевосита ишлаб чиқариш маҳсулотлари тури ва хизматларнинг сифат кўрсаткичларига боғлиқ. Давлатга тегишли ва хусусий корхоналар ишлаб чиқариш маҳсулот турларининг кун сайин талабга қараб ўзгариб бориши рақобатни юзага келтирмоқда. Бу ўз навбатида маҳсулотлар харидорлигини таъминлаш учун уларнинг сифат даражаларини оширишни талаб этмоқда.

Ахборот телекоммуникация тизимининг кенг тармоқ отиб, жадал суръатларда ривожланиши хоридорнинг интернет тармоғи орқали ўзига зарур бўлган маҳсулотни ёки хизматни танлаш имконини яратмоқда. Бу ўз навбатида хоридорнинг ўз уйидан ёки иш жойидан чиқмаган ҳолда маҳсулот учун буюртма бериши, битимлар тузиши, электрон тарзда мулоқот қилиши, ҳужжат алмашилиши, тўловларни электрон усулда амалга оширишини таъминламоқда. Бунда АКТ доирасида олинган билимлар муҳим рол ўйнамоқда. Натижада хоридор қимматли вақтини тежайди, кенг қамровли танловга эришади, паст нархда сифатли маҳсулот харид қилади. Шунингдек, ишлаб чиқариш корхонаси ички ва ташқи бозорларда маҳсулотга бўлаётган талабни кузатиб бориш имконига эга бўлади, рақобатчиларнинг фаолиятидан хабар топиб туради ва ўз иш фаолиятига тегишли ўзгартиришлар киритади, бозор талабига тезда мослашади. Бундай жараён олий таълим муассасалари ўртасида ҳам рақобатни кучайтириб, талабаларнинг ушбу соҳадан билимларининг сифат кўрсаткичларининг ошишига бевосита таъсир кўрсатади.

Шу билан бирга бугунги кунда таълим тизимида энг кенг тарқалган таълим технологияларидан бири бу, мультимедиа таълим технологиясидир. Бунда таълимнинг ўзига хосликларидан келиб чиқиб, мультимедиа манбалар ва алоқа воситалари ва таълим технологиясини қуйидагича таснифлаш мумкин:

- таълим берувчи ўқув ахборотини тақдим этади ва ўқувчи ёки талаба эгаллаган билими, имкониятлари ва қизиқишларига мувофиқ ўзининг таълим олиш йўналишларини танлайди;

- АКТ жиҳозлари, дастурий воситалар ўқув-услубий жараёнлар ва материалларни муқобил вариантларини танлаш имкониятини яратади;

- фанларни турли йўналишларда моделлаштиришга йўналтиради;

- АКТ бошқарув воситалари, ишни тез ва сифатли, ортиқча қоғозбозликлар орқали бошқариш учун имкон туғдиради;

- ОТМ нинг маъмурий бошқарув аппарати ходимлари ишини ташкил этиш, ҳужжат тайёрлаш ва алмашиш жараёнларини автоматлаштиришга хизмат қилади;

- турли хил ўйин ва ўйинли ўқув фаолиятларини таъминлайди;

- зарур бўлган ахборотларни интернет тармоғидан олиш шарт шароитларини яратади;

- моделлаштирувчи– объект, жараён ва ҳодисани ўрганиш ва тадқиқот қилиш мақсадида унинг моделини яратиш учун мўлжалланган.

Тадқиқотлар шуни кўрсатмоқдаки, аслида мультимедианинг бир неча таърифлари мавжуд бўлиб, улар қуйидагилардир:

- Мультимедиа – турли маълумотларни ишлаб чиқиш, ишга тушириш, қайта ишлаш воситаларини қўллаш тартибларини таърифловчи замонавий ахборот технологиясидир;

- Мультимедиа – компьютер аппарат таъминоти (компьютерда компакт-дисклар ўқиш қурилмаси– CD-Rom Drive, унинг ёрдамида овозли ва видео маълумотларни эшиттиришга ёрдам берадиган овоз ҳамда видеоплата, қаттиқ диск ва бошқа махсус қурилмаларнинг мавжудлиги)дир;

- Мультимедиа– бу бир неча маълумотларни тақдим этиш воситаларининг бир тизимга бирлашиши. Одатда мультимедиа деганда матн, овоз, графика, мультипликация, видеотасвир ва фазовий моделлаштириш каби маълумотларни тақдим этиш воситаларининг компьютер тизимидаги бирлашиши тушунилади.

Бундай воситаларнинг бирлашиши маълумот қабул қилишнинг янги сифатли даражасини таъминлайди. Бунда инсон унда фаол иштирок этади. Мультимедиа воситалари билан ишловчи дастурлар кўп модаллидир, яъни улар бир неча сезги органларига бир вақтда таъсир қилгани учун аудиториянинг қизиқиши ва эътиборини тортади. Мультимедиа илова мазмуни муаллиф томонидан сценарий тайёрлаш пайтида атрофлича ўйланади ва технологик сценарийни ишлаб чиқишда аниқлаштирилади.

Ҳозирги вақтда кўплаб компания ва фирмаларда семинарлар, учрашувлар, тренинглар ва бошқа тадбирларни ўтказиш турли компьютер технологияларидан фойдаланилмоқда. Маълумот мазмунга бой, эсда қоладиган ва кўргазмали бўлиши учун кўпроқ мультимедиа технологияларидан фойдаланилади. Булар матн, графика ва овозли материаллар каби

маълумотларнинг турли шакллари қайта ишлашга имкон берувчи мультимедиа аппарат воситалари бўлиши билан бирга, амалий дастурлар пакетлари ҳамдир.

Иллюстрация, жадвал ва чизмалар мавжуд бўлган анимация элементлари ва овоз ёрдамида тақдим этилаётган яхши безак берилган мультимедиа илова ўрганилаётган материални қабул қилишни осонлаштиради, тушуниш ва эслаб қолишга ёрдам беради. Таълим олувчининг билим олишга бўлган фаоллигини ошириб, ўқув фани мазмуни ҳақида аниқроқ ва тўлароқ тушунчага эга бўлишини таъминлайди.

Мультимедиа иловалари ишлаб чиқишга йўналтирилган турли-туман, бир-биридан фарқли технологик усуллар мавжуд. Ушбу иловаларни яратиш ва улардан фойдаланишда бир қатор асосий технологик тавсияларга амал қилиш керак. Мультимедиа иловаларини яратиш учун асос сифатида материални элементларга бўлиш ва кўرғазмали равишда тақдим этишга асосланган ҳолда тизимлаштириш усулини ўзида мужассам этган материални қамраб олиш моделини олиш мумкин.

Мультимедиа иловасидан фойдаланишда қуйидагиларга эътибор бериш лозим:

- экрандаги маълумот тизимга келтирилган бўлиши керак;
- маълумотлар товушсиз ва товушли маълумотларга алмашиб туриши керак;
- ранг ёрқинлиги ёки товуш баландлиги даврий равишда ўзгариб туриши керак;
- акс этилаётган материал мазмуни жуда ҳам содда ёки жуда ҳам мураккаб бўлмаслиги керак. Экрандаги кадр форматини ишлаб чиқишда ва яратишда кўриш майдонини ташкил этиш муҳим.

ХУЛОСА

Мультимедиа иловаларини ишлаб чиқишда турли ранг ва фонда тасвирланган объектлар талаба ва ўқувчилар томонидан турлича идрок қилинишини ҳисобга олиш зарур. Визуал ахборотларни ташкил этишда предметларнинг фонга нисбатан контрасти муҳим роль ўйнайди. Контрастнинг икки тури мавжуд: тўғри ва тескари. Тўғри контрастда предметлар ва унинг тасвирлари фонга нисбатан тўқроқ, тескари контрастда эса очроқ бўлади. Мультимедиа иловалари орқали машғулотларда одатда ҳар икки туридан ҳам фойдаланиш мақсадга мувофиқ бўлади. Хулоса сифатида айтиш мумкунки, таълим бериш жараёнида АКТдан фойдаланиш ўтилаётган мавзуларни кенгроқ тушунишга сабаб бўлади. Зеро инсон ҳаётдаги кўп билимларни кўзи билан кўриш ва қулоқ билан эшитиш орқали қабул қилади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Очилдиев А.С. Миллий ғоя ва миллатлараро муносабатлар. Т.: Ўзбекистон, 2004.
2. Икромов К. Дарсларда дидактик воситалардан фойдаланиш. // Умумтаълим фанлари методикаси. Т. 2016.